

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSÁG

Megjelen hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előjárók, papok és gazdasági egyleti tagok egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Helyközi telefon 15. sz.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a köziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Köziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet om. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyílt-tér sora 1 k. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári osek- és kléring 10,489. szám

Lukács fallációi.

Irta: Kossuth Ferenc.

Mióta a régi rendszer feltámadt, minden alkalommal iparkodnak a munkapárt táborában helyet foglaló kicsinyek és nagyok a koalíciót befeketíteni és minden vádat, ami az ő politikai eljárásuk ellen felhozható, visszafordítani és a koalícióra alkalmazni.

Sokszor olyan kérdésekben is élnek ezzel a fogással, amelyek világosan elárulják azt, hogy az illetőknek nincs tulajdonképpen tiszta fogalmuk arról, hogy miről van szó, hanem csak úgy tesznek, mint a veszekedő gyerekek, akik egymásra ugyanazt oda- és visszakiabálják.

Lukács László is ebbe a hibába esett, midőn azzal vágott vissza azoknak, kik a munkapárt munkanélküliségét feszegették, hogy legkevésbé van erre joga a koalíciónak, mely minden nemzeti törekvést ki- kapcsol.

Lukács Lászlónak bizonyára tudnia kell, hogy azért, hogy az ő állítása megfeleljen a közzelmúlt igaz történelmének, a „minden nemzeti törekvés” kifejezés helyett azt kellett volna használnia, hogy „egy nemzeti törekvést” kapcsol ki. Lukácsnál pedig, a számok emberénél, a „minden” és az „egy” nem lehetnek azonos fogalmak. Midőn tehát ilyen váddal élt ez a rideg, megfontoló, okos ember, erőt vett rajta a féktelen pártszenvedély, mely ködbe borítja emlékezetét és ítéletét.

Oly mértékig soha sem lehet meghamisítani a koalíció történelmét, hogy ne maradjon fenn, mint köztudatban élő igazság az, hogy a koalíció a nemzetnek a katonai kérdésekben felállított követeléseit kapcsolta ki, de ezenkívül semmi mást. Ő felsége viszont belenyugodott abba, hogy a katonai létszámemelés s az ezzel járó költségek kapcsolassanak ki. Ez azért történt, mert a koalíció azt tapasztalta, hogy a katonai kérdésekkel kapcsolatos nemzeti követelések ismételt nagy rázkódtatásokat okoztak és a legfelsőbb helyen állandóan a leghatározottabb visszautasítással találkoztak. Ily helyzetben más kibontakozás lehetősége nem kínálkozhatott, mint az, hogy a nemzetnek sokkal szélesebb rétegeire támaszkodó képviselőház határozzon ebben az ügyben, amely határozatot

majdan a nemzet is és a király is a nemzeti akarat kifejezésének ismerhetnek el teljesebb mérvben, mint most. Ez volt annak az oka, hogy abban az ugynevezett megegyezésben, a melylyel a király a koalíció vezéreit kormányra szolitotta, belefoglaltatott, még pedig bizonyos sürgősségi kikötéssel a választói jog reformja is és meglett állapítva, hogy midőn ez a reform eszközöltetett és ennek alapján összeül majd az új képviselőház: a kormány lemond.

Azt nehéz megállapítani, hogy amikor kikapcsolásokról és bekapcsolásokról beszél Lukács László, miféle kapcsolatokra gondol; de annyi bizonyos, hogy a koalíció semmi mást a világon nem kapcsol ki, sőt annyira nem, hogy Wekerle miniszterelnök azonnal egy gazdag kormányprogrammal lépett az újonnan megválasztott képviselőház elé. Oly gazdag program volt ez, hogy bizony, ha Lukács és társai csak e program felével rendelkezhetnének, az ország bőségesen meg lenne elégedve.

De még ennél is tovább mehetünk és azt mondhatjuk, hogy ha Lukács és társai a legközelebbi évben csak azokkal az ügyekkel hozakodnak is majd a képviselőház elé, amelyeket a különböző miniszteriumokban már általunk teljesen előkészítve találtak, még ekkor is ugyan csak más képe lesz tevékenységüknek, mint a milyen eddig volt.

Ha egyáltalán másról nem is beszélnek, csak arról, ami felett Lukács, mint pénzügyminiszter siránkozott, hogy olyan törvényeket alkottunk, melyek állandóan duzzasztják az állam kiadásainak tételeit (pedig hát ezek az alkotásaink az összes alkotásoknak csak egy részét képezik), még akkor is ezek maguk valóságos apotheosist képeznének a koalíciós kormány munkálkodásáról.

Maga Lukács sorolta fel ezeket a törvényeket (és felsorolása ugyancsak hiányos volt); a közutakról szóló törvény; a vármegyék közigazgatási kiadásainak fedezéséről szóló törvény; a betegápolási és gyermekvédelmi törvény; a községi jegyzők illetményeinek szabályozásáról szóló törvény; az új iparfejlesztési törvény; a nem állami tanítók illetményei rendezéséről szóló törvény; a fiatalok büntetésekről szóló büntető novella; a községi orvosok és bábák illetményeinek rendezése; az állat-

tenyésztésről szóló törvény; az állami elemi népoktatás ingyenességéről szóló törvény, mely utóbbit valóban korszakalkotónak nevezhetünk, mert ez fogja képezni azon alapoknak egyikét, amelyekre támaszkodva, egy nemzeti szellemű kormány majdan megvédelheti a magyar nemzetnek legéletbevágóbb érdekeit.

Ugyan-ugyan, Lukács László uram! Ön, a komoly, melyen gondolkozó férfiú, mit gondol magában, ha ismételni találja utánam a fenn sorolt hosszú listát? ... Vállalkozik-e újra, úgy mint pártjának fiatalabb és járattanabb tagjai teszik, hogy rossz gyerek módjára átkiáltgassa nekünk, hogy mi semmit se csináltunk és mindent kikapcsoltunk? Hiszen a kormánynak 1909-iki működéséről vagy más szóval a koalíciós kormány utolsó évének tevékenységéről, a Khuen-kormány által szerkesztett jelentés egymagában egy monumentum, amelyre lehetetlen, hogy velünk együtt az egész magyar nemzet is bizonyos önérzetes büszkeséggel ne tekintsen fel, mint a magyar parlamentáris kormányzás hatalmas erejének rendkívül nehéz viszonyok közt történt megnyilvánulására. Mert tény az, hogy 1909-ben a koalíciós kormány helyzete már igen nehéz volt s mégis e nehéz helyzetben is annyit tudott alkotni, hogy alkotásainak leírása és ez egy évi kormányzásáról politikai ellenfelei által szerkesztett és beterjesztett jelentés valóságos monumentum.

Ez a tény egyébiránt azt bizonyítja, hogy igazságosabbak ítélezéseikben a kormány tagjai, midőn hivatalosan irnak, mint akkor, midőn hivatalosan beszélnek. Scripta manent — verba volant: a szavak repülnek és a gimplik is repülnek.

— Főszolgabírói jegyzőválasztások. Eddig — a legbeavatottabakon kívül — mindenki azt hitte, hogy a községi és körjegyzői állásokat: választás útján töltik be. Ezt a törvényben gyökerező hitet, az újabb generáció hatalmasan megtingatta. Mert hiszen pályázatot a hatalmasok kedvébe járó lapokban hirdetnek ugyan, sőt még a főszolgabíró urak is „kiszállnak” a választás színhelyére, de aztán egyébként a választó jogosultak meghívása — úgy látszik — csak formaságnak tekinthető. Erről tehet tanuságot a közelebbiről Nagyalambfalván és most legújában az Árvátfalván lefolyt: ugynevezett „jegyzőválasztás”. Előbbi helyen a főispánilag alaposan

megpuhitott állami igazgató-tanító egymaga választott egyhangulag és ezt enunciólta az akkor még helyettes főszolgabíró. Most pedig Árvátfalván nem is szólt senki egy kukkot sem az első helyen kandidált pályázó mellett, sőt egyik képviselő-testületi tag névszerinti szavazást kért, ennek dacára a főszolgabíró ur mégis egyhangulag történt választásról számolhat be a méltóságos főispán urnak, aki ennek természetesen örül és örvendez. Hát kérjük szeretettel egy főispán urat, mint a főszolgabíró urakat, hogy az ilyen törvényen kívüli kiruccanásokat, ugynevezett „választásokat” tovább ne gyakoroltassa és ne gyakorolják. Ezzel a nép törvény iránti tiszteletét teljesen megsemmisítik. Már pedig az ilyesminek beláthatatlan következményei lehetnek. Jól tudjuk, hogy gróf Khuen-Héderváry Károly kirendelt miniszterelnököt annak idején a képviselőházban alkotmányellenes kijelentéseiért tentás üveggel és törvénykönyvekkel verték — magok az országgyűlési képviselők — agyba-főbe. Nem állhat senki jót azért, hogy ha ilyen és ezekhez hasonló jogfosztó „választásokat” produkálnak, valamely bátrabb, önállóbb gondolkozású képviselőtestület — nem fogja-e törvényes jogait hasonló formában követelni. Nem jó a nép haragját, gyűlöletét kihívni. Nem lehet helyes közöttük anárkiát teremteni. Minden község saját maga fizeti jegyzőjét, választott tisztviselőit. Törvényes joga van reá, hogy azokat ő maga, minden hivatalos nyomás, hatalmaskodás nélkül — válassza is meg. Az ilyen eljárások egy cseppet sem gyöngítik Dr Válenstik Ferenc képviselő beszédét, viszont azonban nem támogatják, sőt megcáfolják Ugron Zoltán ur dicséreteit, melyeket közigazgatásunk jószágáról az ország-házában zengedezett ...

Fülei-Szántó Lajos

+ 1910. DECEMBER 9.

Városunk egyik derék szülőtte, a szépszavú székely poeta, postatakarékpénztári számtanácsos, lapunk volt főmunkatársa, Fülei-Szántó Lajos nincs többé! A benne már pár év óta lappangó kór, a betegség, alig pár napi szenvedés után véget vetett életének, végtelen fájdalmára családjának, három kiskoru árvájának, rokonai, tisztelői és barátai nagyszámának. Szívzséhlühdés ölte meg.

Temetése f. hó 10-én szombaton délután történt Budapesten, a farkasvölgyi temetőben, hova a távolság dacára is nagy és előkelő közönség részvéte kísért a boldogultat. Sokan szerették őt. A postata-

karékpénztár tisztviselői: Bursich, Battenberg, Polgár postatanácsosokkal együtt, testületileg jelentek meg. A Hargita székely asztaltársaság tagjai, melynek a boldogult elnöke volt, szintén teljes számban vettek részt a gyásztisztességben. Ott voltak: Ajtai József min. titkár, Sümegi Vilmos orsz. képviselő, Császár Dénes igazg. Istók János szobrászművész, Erődi Ernő tanár, Péter István pénzügyi titkár, Kisfaludy László, Lázár Károly tanfelügy., Bedő, Kis, Molnár, Derékly stb. stb.

A temető halottas házában a szertartást Haypál Benő budai reform. lelkész végezte. Mosolygó, szép alkony volt a temetőben, minő a boldogult kedélye volt egykor, midőn a koszorúkkal rakott halottas kocsit megállított a sir előtt. Itt Szalkay Gyula gyönyörűen emlékezett meg róla az állatvédő egyesület nevében, melynek Fülei tagja volt. Révész Tivadar dr. az Otthon írók és hirlapírók nevében forró kegyelettel méltatta írói érdemeit, míg Balásy Dénes fővárosi tanár, a boldogult régi barátja, a Hargita székely asztaltársaság megbízásából a következő szavakkal tette le a kegyelet palmariumát Fülei sírjára:

T. gyászoló közönség! Mély megilletődéssel állunk mi, a Hargita székely asztaltársaság tagjai a sötét koporsó körül a Vándoruton, a megboldogult egyik verskötetének címe szerint a „Vándoruton“, a mely verskötetben ő a család, a székely nép, a szülőföld és a haza iránti lángoló érzelmeit oly megható, oly messzehangzó bensőséggel fejezte ki. E zengzetes, e kifejező hang most végképp elnémult. Fülei-Szántó Lajos, a lelkes székely-magyar, elnöke volt a Hargitanak; fényforrás egy kis székely asztaltársaságra nézve. Annak tagjait havonként egyszer-kétszer a szülőföld, a vérség, a nézetek és szokások rokonságán kívül az ő lángoló szeretete, az ő szülőföldje iránti rajongása, az ő szellemessége hozta, tartotta és varázsolta össze. Mert igen sok volt meg benne abból, amit Plató a költőtől kívánt meg, hogy t. i. az: könnyű, szárnyaló és szeretett lény.

Itt dolgozott ő a takarékpénztárban Budapesten, de lelke ott bolyongott mindig a székely fenyeszek között, a Székelyföldön volt az ő szíve, mint a Csaba-mondában a hunok szelleme. Élete? Egykor jeles gimnáziumi tanuló Udvarhelyt, azután igaz szolgálja az oltárnak és kiváló prédikátor, majd önfeláldozó férj és családapa, végül derék hivatalnok, de mindig és mindenütt emberbarát ő, szívében a sulyos életküzdelem és a bennünket idő előtt megölő sokféle nyomoruság közepette is kifogyhatatlan idealizmus lakott, amellet mindig meleg szívé költő, mindig jóbarát és jeles prózairó — íme! a sok megpróbáltatással és vívódással, de kevés boldogító nyugalommal teljes pálya.

Tisztelt gyászoló közönség! Ime Fülei-Szántó Lajos életpályája, melynek végén az általa először kiadott verskötetének címe a „Szünórák“ szerint, elkövetkeztek rája nézve is a szünórák. Ebben a verskötetben ő a magyar haza és az egymásiránti szeretet igéit, az Isten rendelkezésében való megnyugvást, a lélek örök halhatatlanságát hirdette. Ez legyen

a mi legszebb örökségünk utána és tőle!

— Nem haltál meg egészen te, elköltözött barátunk! A te lényed árván maradt családban, a te emlékezed barátaid, rokonaid között, a te szellemed műveidben tovább él. Oly sok mondani valód lett volna még neked hozzánk, de te vándorutra keltél idő előtt és mi a te koporsód mellett itt úgy érezzük magunkat, mint azok érezték, kik a kivándorlót a hajó állomására kísérik, — még sok, igen sok mondani valónk volna, de int az óra, a hajó indul, menni kell — bennünket hív az élet, téged vár, vár a nagy, a végtelen Óceán, az örökkévalóság, a csillagos ég, a Hadak útja. — Isten veled!

Füleit letették ezután a csendes sir ölébe, eltemették Budapesten, de óhajtagó és kíváncsi, hogy írásai és munkái, kiadott könyvei: szülő városának, Székelyudvarhelynek minden iskoláiban és kaszinóiban meg legyenek. Azok a szép magyarosság, a jó erkölcs, a tiszta szeretet és a hazafiság forrásai. Hátra maradt kéziratok a gyermekvilág részére, kiadatlanul — kitesznek még talán egy vastag kötetet. Nyomatásban megjelent művei cím és jelleg szerint a következők: Szünórák (vallásos, keresztartalmu munka), Vándor uton (családi jellegű), Az üldözötték (állatvédelmi), Székelyföld (életkép-félek), Jó tanító (a gyermekvilágnak való olvasmány).

Áldott legyen emléke!

A megmentett főszolgabírói állás.

— Nyílt levél Szabady Tivadar főszolgabíró urhoz. —

Lezajlottak a törvényhatósági bizottsági tag választások. És a homoródi járás főszolgabírája nem veszítette el állását. Ennek története van.

A városfalvi kerületben alólirott, minden felsőbb engedelem kikérése nélkül bátor voltam fellépni. De meg is adtam az árát a merészségemnek, mert megbuktam Szombathalvi városi kapitány urral szemben, kinek állítólag sok és nagy érdemei vannak a kerületben, amelyek közül sajnos mi nem sokat ismerünk. De nem is ez a fődolog; elég ha a felsőbb hatalom és a főszolgabíró ur meg van győződve; a kerület népének felfogása e tekintetben felesleges. Ebből kiindulva, minden kigondolható eszközzel ránehezdedek a nekik adott és nem adatott hatalommal a jámbor és az orránál fogva még mindig vezethető nép nagy többségére.

E verbuváló utazások között egy párszor szerény házamhoz is betekintett a főbíró ur, de mindig oly célzattal, hogy a jelöltségtől szavára visszalépjek. Miután ez nem sikerült, az egykori fegyvertárs ellen fordult finoman kigondolt eljárással. Ez eljárása után nyílt feleletet kérek öntől főszolgabíró ur, az alábbi kérdésére:

Ha ön itt először kapum előtt a kocsiján, másodszor házamnál kijelentette, hogy „Isten és emberek előtti vétek volna ellenem olyan kortesfogásokkal élnie, mint más jelölttel szemben,“ mert az ön állítása és mások által is ismert felfogás szerint, én segítségére voltam a

mult orsz. gyűlési választáson... akkor e kijelentése után, miért használta ellenem azt a raffinirozott fogást, hogy választás előtti estén Ége és Dálya községet megjárva, oly paktumot kötött, hogy a választás napján egy fuvarcs se fogjon be, hogy ne jöhessenek le Városházára szavazni, ha már a hivatalos jelöltsémmiképpen nem akarnak? Ugy, hogy mikor a választás napján az én embereim oda felmentek, mert a nekem tett ígéret szerint, az előjárókon kívül, senki sem jött le, hát a választók a korezmában vigan mondták: minek menjünk le ebben a sárban, mikor egész napra pálinka és még napidíj is van ígérve?!

S ha ön, főbíró ur, erre azt a választ adná, a mit itt nálam is kijelentett, hogy „állása függött ettől, hogy Szombathalvy urat bevigye“, ezt nem fogadom el, mert Heltai országgyűlési képviselő ur választásakor is ezt mondtotta.

Akkor még elhittem. De ha minden aprólékos választásnál veszélyeztetve van az ön állása, akkor az nagyon gyenge lábon állhat. Tessék vigyázni, mert legközelebb valamelyik községi bíró választásánál inog meg állása vagy veszítheti el. Nem találja-e már olcsó és jól jövedelmező fogásnak a főbíró ur?!

Én immár nyugodt lehetek, hogy miattam nem veszítette el. S ön is az, hogy azt az Isten és emberek előtti vétket nem követte el?... Az esetleges nyilatkozatra is tessék vigyázni, nehogy állása e miatt is megínogjon!

Kérem győzelmeért és állásáért köszönetet mondani a község jegyzőjének s Ége nádszállként ingadozó tanítójának, kik az én támogatásomat ígérték s fellépésemre örvendeztek, míg az ön hivatalos hatalma — és az égei iskola államosítási ügye — reájok nem nehezedett, illetve el nem szédítette.

Most már várjuk hamarosan a kányád—szentpáli vicinális ut átvételét, mert ez volt a családétek.

Homoródszentpál, 1910. dec. 12.

Ürmösi József, lelkész.

U. i. T. Szerkesztő Ur! A székelynek függetlenségét, szabad választási jogot ne emlegessen, mert a szabadsága csak annyiból áll, hogy azt szabad választania, a kit a hatalom reá nyom, ettől a nyomástól a nagy rész csendes butaságba esik, mint az ópium szivó és mégis mindenik községi előjáró akar lenni.

Köszöntöm azt a 64 embert, kinek volt bátorsága önállóságát megtartania!

Az egészséges ivóvíz.

Írta: Dr. Anjessky Aladár egyetemi tanár.

— A „Jó Egészség“ közlése. —

Szinte szállígvé lett, kivált a mértéktelen alkoholélvezet leküzdésére irányuló, napjainkban egyre terjeszkedő mozgalmak által, a régi görögök nagy lantosának, Pindarosznak mondása: „legjobb ital a víz.“ Nem mondotta ugyan, de természetesen csak olyan vízre gondolhatott, a melyet mint tiszta, üdítő, egészséges vizet ismertek s a milyent Görögország kedves ligeteinek és berkeinek számos forrása a görög nép szomjának oltására bőven nyújtott. Mert, hogy már a régiek is fölismer-

ték a jó ivóvíznek az egészségre való fontosságát és tudták, hogy a rossz ivóvíz a betegségek terjesztésében közreműködik, számos adattal igazolható. Mózes a kutak és víztartók tisztántartását azzal biztosította, hogy a vallás oltalma alá vett őket. Más ókori népek is vallási szabályokkal gondoskodtak ivóvizük tisztántartásáról, melynek bemocskolását bűnnek tartották, így az induk, a parszok: sőt az irániak a folyóvizben való fürdést sem engedték meg, mert vizét itták.

A hellén nép nem vetette ugyan meg a bort, de mértéktelen embernek nézte, a ki víz nélkül itta a Dionizosz istennek ajánlott italt. Gondot fordított rá, hogy csak tiszta vízzel keverje a szőlő nedvét, Heziodosz költő, a ki Krisztus előtt a nyolcadik században élt öccsét, Pereszt, többek között így inti: „Ha a bogáncs zöldül és a pacsirta énekel, fáradt tested üdísd föl naxoszi borral, melyhez vegyíts tiszta forrásvizet.“ Forrásait a görög is az istenek védelmébe ajánlotta és szentrek tekintette. Gyakran kis templomszerű építményt is csinált a forrás fölé s őrzését a Najádokra, az „esőt küldő Zeusz leányaira“ bízta.

Mikor a pestis Aténben pusztított, írja Tukididész Krisztus előtt az ötödik században, az aténiek az ostromló peloponnézusiakat vádolták, hogy megmérgezték a kutakat Pireuszban, a honnan vizüket kapták, mert onnan terjedt a pestis Aténben.

De nyomait találjuk a régi görögök-nél földalatti vízvezetékeknek is, melyekkel kitűnő hegyi forrásvizet szolgáltatottak a lakosságnak. Ilyen volt például az a vízvezeték, mely a Himettos és a Briletosz (Pentelikon) hegyéről Aténbe vezette a pompás hegyi forrásvizet Hippokratész, a nagynevű görög orvos, már Krisztus előtt az ötödik században figyelmébe ajánlja orvostársainak, hogy az ivóvíz minőségét ellenőrizték. Utána a Krisztus előtti negyedik században Nagy Sándor barátja, a tudós görögök egyik legkiválóbbja: Arisztotelesz hirdeti Politika című nagy munkájában a jó levegő és a jó ivóvíz egészségügyi fontosságát.

Vízmeveik maradtak a karthágóiak után is, melyeknek egyes részeit Tunisz mostani vízmeveikhez is felhasználják.

A régi is nagy gondot fordítottak a jó ivóvíz beszerzésére. Az Aqua Martia nevű vízvezeték, melyet Ankus Marcusz Krisztus előtt 614-ben épített három az Apenninek egyik vízgyűjtő medencéjéből eredő forrás vizét vezette Rómába. Idők folyamán a város megnagyobbodásával arányosan szaporodtak a vízvezetékek is; Frontinusnak, a vízvezeteki ügy felügyelőjének (curator aquarum) De aquis urbis Romae libri II. című, Krisztus után 97-ben megjelent munkája szerint a Krisztus utáni első század végén számuk már kilenc volt és naponként 1500 millió liter vízzel láthatták el a lakosságot. Egyik-másik vezetéket tápláló hegyi forrás hetven kilométernél is nagyobb távolságra volt Rómától és a mélyebb fekvésű Campagna Romana-n létesített néhány emeletes, boltozott-íves köépitmény melynek tetején a vizet vezették, 25—30 kilométer hosszú is volt. Tiberius és Néro császárok idejében Rómának, ha a rájuk maradt föl-

jegyzések nem tévednek összesen 34 és pedig 14 nagyobb és 20 kisebb vizműve vlt. Bizonyos azonban, hogy ámbár e vizművek legnagyobb része a római birodalom megdőlése után javítás híján, vagy pusztító ellenség keze által tönkrement, három közülök még ma is megvan és a város viz-ellátásába közreműködik. Ily óriás vízbőséggel megáldva, már a régi Róma is nemcsak elegendő jó ivó-vízzel támogatta a közegészségügyet, hanem pazarul gondoskodhatott ingyenes népfürdők létesítéséről és a város csatornáinak bőséges öblítéséről, vagyis a köztisztaság legáltalmasabb tényezőiről is. A számtalan közfürdő közül csak a Thermae Caracallae-t említem, a melyben elég hely volt, hogy egyszerre háromezer ember kényelmesen fürödhessék. Nem kiesnylendő dolog továbbá midőn napjainkban is még sok nagyobb városnak nincs csatornázása, hogy a régi Rómának kiterjedt csatornahálózata volt. Elő csatornáját, a négy méter széles és öt méter magas cloaca maximát, a város mellett elterülő mocsár lecsapolása végett Tarkvinusz Priszkus király építtette meg és ehhez kapcsolódott csakhamar a városi hálózat, melynek egyik részét még ma is használják. Hogy e csatornázás mily nagy arányú és mily költséges volt, legjobban bizonyítja, hogy Krisztus előtt a második században végrehajtott tisztítása és javítása is a mai pénzértéket tekintve, öt millió koronánál többbe került.

Konstantinápolyban még ma is használják azt a vizművet, melyet Válsz. császár Krisztus után az első században építt.

Ha a felsoroltak után még megemlítem, hogy Vitruvius már Krisztus előtt az első században néhány kémiai vizsgáló módszert is leírt, melyeknek segítségével az ivóvíz jósága ellenőrizhető; ha még emlékeztetbe idézem, hogy az ősegiptomiak a zavaros ivóvizet likacsos agyagedényeken való szűréssel tisztították, sőt Plinius és Avicenna följegyzése szerint némely nép gyapjút használt e célra, Jäger szerint pedig Holsteinban a történelem előtti időből származó, kőből való szűrőt is találtak; ha rámutatok a Peihó folyam partján lakó kínaiak amaz ősrégi szokására, hogy egyéb víz híján a sokszor hónapokig nagyon piszkos folyamnak vizét csak előzetes főlfőrrálás és lehűtés után, illetőleg, a gazdagabbja, kizáróan tea alakjában issza; és ha végül, hogy egyebek mellőzéseivel hazai adatot is említsek, még arra is hivatkozom, hogy egyik-másik magyar város már a 14. században rendeletet bocsátott ki a kutak vizének a beszennyezéstől való megvédésére, sőt több felvidéki város ugyanekkor vízvezetékét is létesített: úgy vélem, eléggé beigazoltam, hogy az egészséges ivóvíz fontosságát az emberiség régen fölismerte és beszerzésére szintoly régen törekedett.

— **Papiroskárpit (tapéta)** rendkívül nagyválasztékban, a legkényesebb ízléseknek is megfelelő mintázatokban kapható a legelőnyösebb árak mellett — Betegh Pál papir- és írószerkereskedésében Székelyudvarhelyt. Gyári raktár Udvarhelyvármegye részére.

Főispáni önkény a sajtó ellen.

Gróf Haller János ur, jelenleg Udvarhelyvármegye és közelebről hivatalosan Marostorda és Maros-Vásárhely főispánja is, rettenetes hatalmat képzel magának. Azt hiszi a kinézésre különben jámbor képű, jóságos arcú öreg ur, hogy az 1848-ban apáink által vérrel szerzett sajtó szabadságot ő maga a főispáni székből egyetlen tollvonással megsemmisítheti. És ezt a balhiedelmet már a gyakorlatban is veszedelmesen kezdi éreztetni.

Az 1876. évi VI. t.-c 11. §-a szerint ugyanis a közigazgatási bizottság ülései nyilvánosak. Ennek dacára a főispán ur, mint elnök, bátorságot vett magának, hogy Udvarhelyvármegye közigazgatási bizottságának e hó 14-iki üléséről Betegh Pál törvényhatósági bizottsági tagot, a „Székely Udvarhely” felelős szerkesztőjét és több fővárosi könyv-matos lap tudósítóját — minden alapos ok nélkül — kitiltotta. Ezzel pedig a nyilvánosságot, az ellenzéki tárgyalagos, igazságos hírlapi közlést, lehetetlenné tette.

Haller gróf főispán ur azzal próbálta indokolni ezt a törvénytelen, a legsötétebb muszkaországi állapotokra emlékeztető munkálkodását, hogy lapunk szerkesztőjét minap épen a munkálkodók politikai hajszájából kifolyólag, a székelyudvarhelyi törvényszéknél, sajtó útján elkövetett rágalmozás címén elítélték. De azt elfeledte megmondani a gróf ur, hogy az említett ítélet még nem jogerős, felelőbeadás alatt áll és ha létezik bírói függetlenség, pártatlan, igazságos bírói ítélet (a mint hiszünk is, hogy létezik), akkor az első bíróság kézzel fogható tévedését, feltétlenül helyreigazítja és lapunk felelős szerkesztőjét a politikai cselekedéséből reá dobált undok vád s annak következményei alól, fel fogja menteni és ezzel a magyar sajtószabadság magasztos elveinek a legfényesebb elégtételt szolgáltatja.

Megbotránkozással fogadtuk és fogadjuk majd a nagyközönség is a főispáni hatalmaskodásnak ezt a kinövését, mely a legnyíltabb törvénysértés s épen azért itt, a nyilvánosság előtt vi-szautasítjuk és ellene a leghatározottabban tiltakozunk addig is, míg e súlyos, minden önértetes hírlapíró mélyen sértő botrányos eset, megfelelő elintézetést nyerhet.

A főispáni önkényi ítélet megnyilatkozása eddig pártatlan a magaméban. Részünkről visszavezethetjük ama politikai üldözésre, melyet az olvasóink előtt ismeretes „Casinó”-i trükkkel rögtönöztek és azóta — jobb ügyhöz méltó buzgósággal — szünet nélkül folytatnak az ellenzéki szellemű „Székely-Udvarhely” megsemmisítése céljából.

Lelkiismeretlen hajsza ez a haza függetlenségeért becsülettel küzdő sajtó ellen.

De jönni fog, mert jönnie kell egy jobb korszaknak, — valószínűleg azelőtt, míg minden egyes ellenzéki sajtó-organumot a hatalmasok felfalnának — melyben az igazságra is napfény derül. Akkor majd ismét megszűnik a pallossal hadakozó hatalmasok törvénytelen rugdalózása és akkor nem lesz elnyomott, jogai-

tól elűtött népek sirása, jajgatása és fogaknak csikorgatása...

Addig pedig türeink és szenvedünk, mint az aradi Golgothára hurcolt vértanúk a sajtószabadságért szenvedtek és megdicsőültek, mert hisszük, hogy a türöké és szerbedőké a mennyeknek országa...

HIREK.

— **† Stratzinger Emil halála.** Még el sem sirathatjuk egyik jó emberünket, a székelység büszkeségét; még fel sem száradhatott könnyünk, melyet igaz érzessel hullatott utánna minden őszinte székely, már is újabb szomorúság, gyász érte a székelységet s ebben Csik- és Udvarhelyvármegye népét. Stratzinger Emil kir. tanácsos, e székely vármegyék — politikai okokból — szabadságra küldött derék pénzügyigazgatója nincs többé. Jóságos szíve megszűnt dobogni. Kedden az estéli órákban elhunyt. A szelid lelkületű férj, forrón szerető családapája és a közügyekért áldozatkész férfi, pártatlan jóbarát kisenvedett. Nem tudta elviselni, hogy közel negyven évi becsületes állami tisztviselőködése után, minden alaposabb ok nélkül — akarata ellenére — földre állítsák akkor, midőn ő a közért tovább is munkálkodni kívánt. Inkább örökre elköltözött szeretett gyermekeihez, kiknek sirhantjától megválni nem tudott. Temetése ma (csütörtökön) délután 3 órakor a róm. kath. egyház szertartása szerint történik meg Kossuth-utcai lakásáról. Nyugodjék csendesen.

— **A Székely Egyesület** vasárnap tartotta meg rendes közgyűlését Benedek Sándor közigazgatási bíró elnöklésével a László gimnázium dísztermében. A helybeli és vidéki tagok nagy számmal jelentek meg a gyűlésen és örömmel vették tudomásul a 35 év óta működő egyesületnek a lefolyt évben végzett munkásságáról szóló jelentését. Az egyesület az idén is buzgón szolgálta a székelység erkölcsi és anyagi érdekeit. Nagyobb összegeket osztott szét székelyföldi polgári és középiskolákban és husz 40—40 koronás jutalmat adott Székelyföldön szolgáló férfi és nőcseledeknek. Állandóan támogatja a Budapesten elhelyezett székely iparosinasokat, segítséggel és ajánlásokkal látja el a Budapesten munkát kereső székely embereket és évkönyvében valóságos tárházat adja a mezőgazdasági ismereteknek. A széleskörű akcióról beszámoló jelentés után a közgyűlés Bedő Albertet, aki előrehaladott korára való tekintettel lemondott elnökségéről, örökös tiszteletbeli elnöknek választotta. Borszéky Somát pedig, aki különösen az inasfiúk felügyeletével szerzett nagy érdemeket, örökös tiszteletbeli tagnak. Bedő helyére a közgyűlés egyhangulag kisbaci Benedek Sándort választotta elnökké, aki azonnal el is mondotta programját Alelnöknek Benedek Sándor helyébe Nagy Gábor miniszteri tanácsost választották. Az igazgatóválasztmányban megüresedett tagsági helyekre Gagyhy Dénest, Kolumbán Lajost és Benedek Endrét választották.

— **Husvizsgálók képesítése.** Sterényi Béla földmívelésügyi miniszter közelebről kiadott rendeletében sajnálattal vesz tudomást arról, hogy sok helyen nem értették meg a hus-

vizsgálók kérdésének fontosságát és sürgős voltát, illetve annak kedvező megoldása iránt nem fejtettek ki oly buzgalmat, mint a hogy azt elvárhatta volna. Mindazáltal, hogy a husvizsgálók kiképzésében és alkalmazásában beállott kesedelem a legtöbb esetben nem rosszakaratu mulasztásnak, hanem inkább az idevonatkozó rendelkezések végrehajtására hivatott közegek tájékozatlanságának, továbbá több községben megfelelő jelentkező hiányának, vagy pedig a kiképzéshez szükséges anyagi erő fogyatékoságának tulajdonítható, a miniszter a husvizsgálók kiképzésére és alkalmazására adott két évi határidőt egy további 1911. évi augusztus 1-ig terjedő évvel meghosszabította, kiállításban helyezte azonban azt, hogy a mulasztó községekkel szemben a törvényes megtorló intézkedéseket alkalmazni fogja.

Ne törje a fejét azon, hogy mit vegyen karácsoni és újévi ajándéknak! E helyett látogassa meg Betegh Pál könyv-, zenemű-, papir-, író- és rajzszerkereskedését Kossuth-utca 31. sz. alatt. Itt csakis hasznos, maradandó emléktárgyakat talál. Gyönyörű díszítésű emlék-könyvek, fénykép- és levelező-lap albumok, csontkötésű imakönyvek, 101 magyar népdal énekhangra és zongorára, jegyzék-könyvek (noteszek), kitűnő hegedűk és felszerelések, dúsválasztéku tapéta- és kreppapirosok, tenta tartók, festékek dobozokban és külön is, levélpapírok a legdivatosabb színekben, névjegyek elegáns dobozokban és több itt fel nem sorolt tárgyak kaphatók.

— **Névjegyek.** Tekintettel a közelgő karácsoni és újévi névjegy szükségletre, lapunk könyvnyomtató intézete a szebb-nél-szebb névjegyek nyomtatását már megkezdte. Rendeléseket naponként elfogad. A szétküldés hetenként kétszer: kedden és pénteken történik. Ezúton hívjuk fel a n. é. közönség szíves figyelmét a dúsválasztéku divatos névjegyekre és kérjük, hogy szükségletét minél előbb megrendelni méltóztatassék, nehogy az ilyenkor beállani szokott munkatorlódás miatt, esetleges hátránya legyen.

Halotti imák, emlék- és temetési beszédek. Közreadta Bod Károly ref. lelkész és nyug. tanár édes atyja emlékére. A 172 oldalas kötetben: Halotti imák, Emiek-beszédek és Temetési beszédek vannak külön-külön csoportokban. A lélekemelő imák, magvas emlékbeszédek és megható temetési beszédek általános elismerésben részesültek. Míg a csekély készlet tart — kapható Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt.

— **Ne irigykedjék** azokra, akik mindent jól és olcsón vásárolnak, hanem keressen ön is jobb bevásárlási forrást. A legjobb üzletek címét a „Székely-Udvarhely” hirdési rovataiban találja.

Udvarhelyvármegye Nemes Családja. Szerkesztette: Pálmay József. Ára füzve 16 K. Míg a készlet tart-kapható; Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt. E díszesen kiállított, az egyes családok címereivel illusztrált mű, igen becses családtróneti adatokat tartalmaz.

11576—1910. t. lkv.

Hirdetmény.

A m. kir. Igazságügyminiszter 1906. júl. 6-án 14114/1906. sz. a. elrendelte, hogy a székelyudvarhelyi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság-hoz tartozó **Agyagfalva** község telekjegyzőkönyveiben felvett mindazon ingatlanokra nézve, melyekre az 1886. évi 29. t. c., 1889. évi 38. t. c. és az 1891. évi 16. t. c. cikkek a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. évi 29. t. c. ben szabályozott eljárás és ezzel kapcsolatban a telekkönyvi bejegyzések helyesbítése fogantatottassék.

E célból a helyszíni eljárás nevezett községben 1911. évi január hó 10-ik napján fog kezdődni.

Ennélfogva felhívattak:

1. mindazok kik a telekjegyzőkönyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, hogy a kiküld. bizottság előtt a kitűzött határon kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és előterjesztéseiket igazoló okirataikat mutassák fel.

2. mindazok kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, de telekkönyvi bejegyzésre alkalmas okirataik nincsenek, hogy az átírásra az 1886. 29. t. c. 15—18 §§-ai és az 1889. évi 38. t. c. 5. 6. 7 és 9 §§-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, vagy oda hassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt szóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvánítsa; mert különben ez uton jogaikat nem érvényesíthetik és a helyeg és illeték elengedési kedvezményétől is elesnek.

3. Továbbá mindazok, kiknek tényleg már megszűnt követelésre vonatkozó zálogjog, vagy megszűnt egyéb jog van nyilvántartásilag bejegyezve, ugyszintén az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztet kerelmezhessek, illetve, hogy törlesztési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg mert ellenesetben a helyegmentesség kedvezményétől elesnek.

A kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság.

Székelyudvarhely 1910. évi dec. 4-én.

Gyarmathy s. k., kir. törvényszéki bíró.

A kiadmány hitelül.

Dósa Aladár,
kir. telekkönyvvezető.

Egy Puch motor

kerékpár oldalkocsival kitűnő állapotban féláron eladó. Bővebbet e lap kiadóhivatalában.

1848 eredeti francia angol, és amerikai toalett-modell közöl a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedévre 2 korona.** Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZÁR” kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

Vendégfogadó!

A jó hírű Koronkay-féle Hungária vendégfogadóban Székelyudvarhelyt, Kossth-u. 22. sz. alatt kitűnő étkezés, borok, kőbányai sör és tiszta szobák állanak mindenkor rendelkezésre. Vidéki papok, tanítók és jegyzők találkozó helye. Kocsiszin és istálló díjtalanul. Jó bánásmód és pontos kiszolgálásért szavatol **Barkóczy Albert**, vendéglős.

TALÁLÓS o o o o o o KÉRDÉS.

Miért apróhirdetés

az apróhirdetés?

mert néhány

APRÓ sorban minden szükséges és célszerű dolgot lehet hirdetni és így valóban APRÓ pénzbe kerül csak, ha az ember

mindenféle állást

kinál vagy keres,

mindenféle terményt

kinál vagy keres,

lakást

kinál vagy keres,

mindenféle butort

kinál vagy keres,

mindenféle ipari cikket

kinál vagy keres,

a legkülönbözőbb

apróbb dolgokat

kinálja vagy keresi,

mely csak APRÓ költséget bír el Olvasóközönségünk ezer meg ezer esetben hálásan emlékezik meg arról, hogy az apróhirdetések fényes sikerrel segítik elő a **kinálat** és **kereslet** nagyarányu forgalmát. **Azért ne tessék habozni** s a mikor csak a legcsekélyeb szükség diktálja:

apróhirdetést

kell feladni a

„Székely-Udvarhely”-ben.

Apró a hirdetés,

apró a költség!

Zempléni Árpád

író, a Petőfi Társaság tagjának a következő művei kaphatók:

Új versek (1893—1897). Negyedik kiadás. Budapest, 1898. Franke Pál bizománya. Terjedelme 8 iv; ára 1 K.

Válogatott versei. (1884—1892 1897.) Budapest, Franke Pál bizománya. Terjedelme 18 iv; ára füzve 2 K, diszkötésben 5 K.

Didó. Verses lírai regény. Tóth István négy szoborképével. Második kiadás. Budapest, 1901. Terjedelme 12 és fél iv; ára füzve 2 K, magyar stílus diszkötésben 3 K.

Washington, Pályadíjnyertes óda 1906.

Bosszú. Osztályk hősi ének. A Kisfaludy-Társaság 1907. évi Buljovszky díjával jutalmazott kisebb elbeszélő költemény. Második kiadás; ára 1 K.

Istár és Gilgamesz. Babiloni rege. Budapest, 1910; ára 1 K.

Turáni Dalok. (1900—1910.) Mondai és történelmi hősének. Budapest, 1910. Terjedelme 16 iv; ára füzve 5 K, stíluszerű diszkötésben 8 K.

Mindezek együttesen és külön-külön is megrendelhetők a szerzőnél (Budapest, IV. Bástya-u. 11. sz. alatt) a pénz előleges beküldésével vagy utánvét mellett.

Kis emberek. Elbeszélések. Valtér Ernő kiadása. Budapest. 1899. Terjedelme 10 iv; ára 1 K.

Betegh Pál villam-moteros könyvnyomtató-intézetében Székelyudvarhelyt.

B O R!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bormagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Bélyegzők

megrendelésre mindenféle kivitelben bárhova a legpontosabban, gyári ár mellett szállítanak **Betegh Pál** könyv- és papírkereskedéséből Székelyudvarhelyt.

Jó fogalmu üzlet-helyiség

Székelyudvarhelyt, Batthyány-tér 6. sz. alatt kiadó. Értekezhetni Fröhlich Ottónál.

DISZMUNKÁK

őzv. Mihálovits Béláné

főgimn. tanárné bár-
: : : : : minemű : : : : :

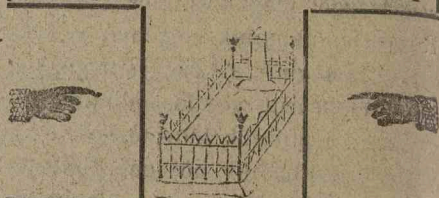
himzéseket,

így: monogramokat és arany himzést, tűtestést, templomi oltárterítőket stb. elvállal és a legkényesebb izlésnek is megfelelően elkészíti. Naponta rendes elméleti és gyakorlati ének, zongora tanítást tart, a melyekre a tanulók FIUK vagy LEÁ-: : NYOK bármikor : :

SZÉKELYUDVARHELYT
PETŐFI-UTCA 31. SZ. ALATTI
LAKÁSÁN JELENTKEZHETNEK

Városi lakóházak

tervezését, költségvetéseket, modern lakóházak szolid felépítését;
CSALÁDI SIRBOLTOKAT



(kripták) a legjobb és legszebb kivitelben, mindeu elfogadható áráért pontosan feépít

TÓTH JÓZSEF

képesített kőművesmester Székelyudvarhelyt, Béhlen-utca 41. sz. alatt. Az igen tisztelt építető közönség szíves pártfogását kéri.

Megbízható jó munka!

KÜHÖCÉS

rekedség, hurut és nyalkás-ság, görcs és hőkhurut ellen ne vegyenek semmi egye-: : bet, mint csakis a : : :

KAISER-féle

mell-karamellákat

a „három fenyővel”

5900

közjegyzőileg hitelesített bizonyítvány orvosok és magánorvosoktól a biztos eredményt igazolják. Csomagban 20 és 40 f-ért. Dobozban kapható 6 f-ért. Kapható gyógyszerárak és droguáriákban, vala- mint **Zseteőy János** gyógyszerésznél Homoród-szt.-márton községben



Köhögés, rekedség és hurut ellen nincs jobb a

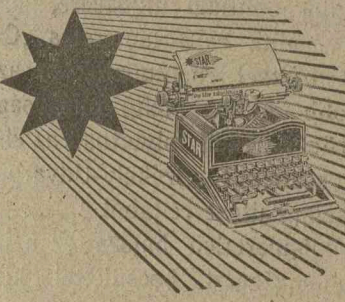
RETHY-FÉLE PEMETEFÜ

Cukorkánál.

Vásárlásánál azonban vigyázzunk és határozottan RETHY-felét kérjünk, mivel sok hasznontalan utánzata van.

Egy doboz 60 fillér

Csak RETHY-felét fogadjunk el.



Legszebben ír a

STAR-írógép

Ára legolcsóbb, mert csak

450 K-ba kerül.

FARAGÓ TESTVÉREK

a STAR-írógépek képviselője.

BUDAPEST, V. NÁDOR-U. 17.

Részletfizetésre is. Kérjen prospektust.